

ab hac gratia est visio eterne lucis in qua nec proficiunt angeli nec decrescunt.

Cognitio uero que ē a gratia influente est cognitio reuelatōis. que ideo uocatur isluens quia non semper reuelat deus mysteria sed pro loco et tempore. **I**tem hanc intelligit **Magr** angelos profecisse. non quia aptius uiderint uerbum. sed quia reuelatio aliqua facta est eis a uerbo. **A**d illud quod obicitur q. non proficiunt quia uident omnia uident uerbum. Dicendum q. illud dictū ē non per proprietatem sed per equalitatem et sufficientiam. quia cognitio illius uerbi adeo sufficit angelis sicut si haberet cognitiōem omnis rei et in particulari. **A**d illud quod obicitur q. uident oīum rationem. Dicendum ē q. speculum eternum ē speculum uoluntarium. **E**xemplar illud ē uoluntarie ductiuū ideo quantumcūq. quis aspiciat nihil in eo uidet nisi quantum ipm uult reuelare. **A**d illud quod obicitur de transmutatione temporis. Dicendum q. etsi cognitio beatitudinis temporis non subiaceat. tamen cogitationes et affectiones et etiam cognitiōes angelorum circa hoc create nihil impedit uariari per tempora. Dicit enim **Aug.** super **Gen.** ad lram q. deus spūalem creaturam mouet per tempora non per loca. Et hec o angelis dicta sufficiant.

Distinctio duodecima.

Ec de angelice nature conditione. **S**upra egit **Magr** de conditione nature spūalis. In hac secunda parte agit de conditione nature corporalis. Et quoniam creature corporalis duo sunt principia. scilicet materiale et formale. ideo pars ista duas habet. In prima agit de productōe creature corporalis quātū ad principium materiale. et hec productio dicitur creatō. In scōda agit de productōe ipsius quantū ad principium formale. et hec productio dicitur distinctio infra dist. xiii. prima autē fuit distinctiōis opatio.

Prima pars continet p̄sentem distinctiōem in qua intendit agere de materie rerū corporalium productiōe. Et quoniam circa productiōem materie corporalis due fuerunt opiniones solennes. ideo pars illa duas habet. In prima unam ex illis eligit. In secunda iuxta illam opiniōem o materia illa tractat et inquit ibi. o qua priusq. tractemus. **P**rima pars habet quattuor particulas. In prima dicta dicendis continuat. In scōda diuersas opiniones sanctorum circa productiōem materie corporalium explicat. ibi Quidam nanq. sanctorum. **I**n tertia alteram ex illis opiniōibus eligit et explanat ibi. **I**tem hanc itaq. traditiōem. **I**n quarta et ultima quoddam uerum determinat ibi. Attende q. hic dicit **Aug.** **S**imiliter secunda pars principalis in qua de pria materia fm opiniōem prius electam inquit. q. tuor habet partes. In prima determinat q. ter fuerit informis et confusa. In secunda o terminat ubi fuerit locata ibi. Nūc superest quod secūdo proponebatur. In tertia uero anticipando determinat quibus diebus uel in quot fuerit distincta ibi. Nunc superest ut dispositiōem. **Q**uarto uero et ultimo auctoritate **Aleuini** confirmat ibi. Quattuor enim modis ut dicit **Aleuin**.

Intelligentiam huius partis fm duo que **Magr** dixerat o informitate materie corporalium. Circa duo incidit hic dubitatio. Primo circa materie informitates. Secundo uero circa eius quantitatem. **C**irca primū querūtur tria. Primo queritur Utrū materia corporalū creata sit in oīmoda possibilitate. Secūdo Utrū creata sit in p̄fecta actualitate. Tercō Utrum creata sit sub aliqua formaz diuersitate.

Intra primum sic proceditur. et ostēditur q. materia creata sit in oīnimoda possibilitate ita q. nullam habuit formam. **P**rimo per **Aug.** in libro de symbolo q. ait Sic primo omniū formarum capacitas facta ē ut ordiatissimo dei mūere cetera for-

mirentur que formata sunt. ergo uidetur
q. materia fm q. primo condita fuit. fue-
rit sola formarum capacitas et nulla forma.
¶ Item Aug. in. xi. libro confit. Nonne
tu domine docuisti me. quia priusquam illam in-
formem materiam formares atque distingue-
res. non erat aliquid. non color. non figura
non corpus. non spiritus. non tamen omni-
no nihil erat informitas sine ulla specie. et
post illud totum prope nihil erat quoniam
adhuc omnino informe erat. iam tamen erat
quod formari poterat. Ex his duobus expresse
colligitur q. materia corporum sub omni-
moda informitate et possibilitate producta
fuit. ¶ Item q. illud sit possibile uidetur.
Possibile est prius esse sine posteriori. sed
materia prior est omni forma. ergo possi-
bile fuit eam fieri absque omni forma. ¶
Item ad rerum conditionem concurrunt du-
plex potentia. actiua et passiva. ut potentia
agentis et potentia materie. sed possibile est
potentiam agentis precedere effectum et
natura et duratione. ergo possibile est q. pos-
sibilitas uel capacitas materie natura et du-
ratione preexistat omni forme. ¶ Item q.
illud sit congruum uidetur sic. Si aliquid
unum repitur in universo quod constitutum
est ex pluribus naturis. et alteram illarum est
per se inuenire. similiter contingit inuenire
per se et reliquam ad hoc ut uniuersitas sit
completa. sed res mundane per materiam
componuntur et formam. et est inuenire puram
formam in qua nihil est de possibilitate materie
utpote deum. ergo erit reperire puram ma-
teriam in qua nihil est de actualitate forme
sed hoc non fuit nisi in mundi exordio. er-
go uidetur q. materia producta sit sine omni
forma. ¶ Item deus est agens ordinatissi-
mus. ergo ab extremo in extremum perue-
nit per medium. sed medium inter omnino
non ens et ens in actu est ens omnino in po-
tentia. ergo uidetur q. deus in productione
rerum prius de non ente fecit ens in poten-
tia quam produxerit aliquam formam. ¶ Ad
oppositum Hug. in libro de sacramentis
Credo illam primam materiam non ideo di-
ctam informem fore q. nullam omnino for-
mam habuerit. quia non aliquid tale corpo-

reum existere potest. et hoc idem Magister dicit
in lra. ¶ Item Bohet. Omne esse est a for-
ma. sed omne quod creatur statim post cre-
ationem est. ergo uel est forma uel habet for-
mam. Si igitur materia prima creata fuit
uel fuit forma. uel habuit formam in sue
eductionis principio. sed non fuit forma. er-
go etc. ¶ Item impossibile est separari mate-
riam a morpheia. sed si materia omni tempore
preexistet omni forme posset ab ea sepa-
rari. ergo non fuit creata in carentia omnis
forme. ¶ Item unitas. veritas. bonitas si-
ue modus. species. ordo. sunt in rebus ex p-
te principii formalis. et impossibile est ali-
quid esse ut produci in quo non sit uestigium
creatoris. ergo impossibile est q. aliquid e-
ducatur carens omni forma. ¶ Item si ma-
teria illa careret omni forma. ergo et omni
accidente. ergo nec haberet extendi. nec lo-
cari. nec esse in mora. nec in quiete. et nihil
tale in rerum natura potest existere. ergo materia
non potuit in sui conditione omni forma ca-
rere. ¶ Item materia hoc ipsum quod est dicitur a
forma. ergo essentialiter deperdentia habet a for-
ma. si ergo impossibile est aliquid separari ab eo
quod essentialiter sibi inheret. impossibile est mate-
riam preter omnem formam existere. ¶ Ad p-
dictorum intelligentiam est notandum quod dupliciter est
loqui de materia. aut fm q. existit in natu-
ra. aut fm q. considerat ab anima. Si fm q.
considerat ab anima sic potest considerari informis.
siue p. priuationem forme distincte. siue p. pri-
uationem etiam omnis forme. Et sic docet Aug. in
xi. confit. essentialiter materie intelligere. Nam ma-
teria fm sui entitatis est informis p. possibilita-
tem omnimodam. et dum considerat sic ipsa forme ca-
pacitas siue possibilitas est sibi p. forma. Est
item loquens de materia fm q. habet esse in natura. et
sic nunquam est preter locum et tempus siue preter quiescem
et motum. et hoc modo non solummodo congruit
imo etiam impossibile est materiam informem
existere p. priuationem omnis forme. et hoc est quod
dicit Magister et Hug. de san. vic. et oes in hoc
tractantes consenserunt q. illa materia que prius p-
ducta est p. creationem non fuit in omnimoda pos-
sibilitate siue in carentia omnis forme. Unde
cedende sunt rationes ad hanc partem inducte.
Ad illud quod obicitur q. prius facta est omnis capacitas

et similiter de eo quod dicitur in .xj. confirmatio.
Dicendum quod **Aug.** loquitur de prioritate
 nature non de prioritate duracionis. **fm. n.**
 ordinem nature prius est materia omimod
 in potentia quam sit sub aliqua forma, et ita om
 mode informis quam aliquo modo formata.
 quia formatiōem habet aliunde. sed infor
 mitatem et possibilitatem habet ex propria
 natura non tamen potest esse prior duratio
 ne. **nunquam** enim informitas est nisi per ali
 quam formam. nec possibilitas nisi per aliquē
 actum. **Ad illud quod obicitur** quod prius
 potest esse sine posteriori. **Dicendum** quod il
 lud non habet ueritatem quando prius a po
 steriōri dependet. uel quando ad ipsam neces
 sariam habet ordinatiōem. uel etiam quan
 do illud quod est prius in una consideratiōe
 posterius est in altera. **Omnibus** his de causis
 fallit predicta ratio in proposito. materia e
 nim a forma dependet et ad ipsam habet ne
 cessariam ordinatiōem. et quāuis sit prior
 productiōe siue generatiōe. posterior tamen est
 completiōe. **Ad illud quod obicitur de**
 potentia agentis et materie. **Dicendum** quod nō
 est simile. quia potentia agentis non sic de
 pendet et completur per effectum sicut po
 tentia materie dependet et completur per a
 ctum. **Ad illud quod obicitur** quod est repi
 re formam per se. ergo et materiam. **Dicē**
 dum quod propositio illa non habet necessita
 tem sed solum congruitatem. **Peccatum** e
 tiam est in assumptiōe. quia illa forma que
 materia facit compositiōem nūquam sine ma
 teria reperitur. **Cum** enim dicitur **Deus** est
 pure forma. equiuocat nomen forme quia nō
 dicitur ibi forma prout est perfectiō materie
 sed forma nominat ibi essentiam que habet
 esse in omimoda actualitate et completiōe
 et nullo modo potest peruenire ad alterius
 compositiōem. **Ad illud quod obicitur**
 de ordine in producendo. **Dicendum** quod ad
 hoc ut seruetur ordo in productiōe non o
 portet quod quicquid habent ordinem nature
 habeant ordinem duratiōis successiue. **con**
 tra hoc enim innumerabiles sunt instantie.
Et ideo quāuis ens in potentia simpliciter in
 ter non ens et ens actu sit medium. non o
 portet quod duratiōe sequatur unum et pre

cedat alterum.

Secundo queritur **Utrum** ma
 teria illa producta sit in perfe
 cta actualitate. **Et** quod sic uidetur
 primo per textum **Genes. ij.**
Iste sunt generatiōes celi et terre i die qua
 creauit deus celum et terram et omne virgul
 tum agri. **ergo** in eodē die producta sūt
 que prius dixit per sex dierum numerum
 fuisse distincta. **Item** **ecce. xviij.** Qui
 uiuit in eternum creauit omnia simul. Si om
 nia simul sunt creata. ergo corporalia et spi
 ritualia et omnis corporalium differentia.
Item **Job. xl.** Ecce uehemoth quem feci te
 cum. sed uehemoth est angelus primo scūs
 et ultimo die homo factus. ergo simul omnia
 facta sunt. **His** auctoritatibus arguit **Aug.**
 pro sua opiniōe in hac parte. **Item** hoc
 ipsum ostenditur ratione. **Ab** agente perfec
 tentie debet exire effectus **fm. q.** magis
 est manifestatiū sūme potentie. sed maio
 ris potentie est posse simul omnia produce
 re quam successiue. ergo magis est declaratiua
 diuine potentie productiō materie cum per
 fecta actualitate forme simul et semel sibi
 collate quam postmodum ex illa successiue e
 ducte. **Si** ergo deus operatur **fm. qd. et.** po
 tentiam magis decet. uidetur. **Item** p
 fecte sapientis est operari ordinate. ergo si
 confusio repugnat ordini. uidetur quod de
 ni
 bil produxerit cum confusione cum sit per
 fecte sapiens. produxit igitur sub ordine.
 sed ordo presupponit distinctiōes. ergo
et. **Ite** perfectio effectus attestatur per
 fecte bonitati in efficiente. si ergo deus est
 bonitatis perfectissime. uidetur quod statim
 cum produxit materiam debuit ipsam for
 mis plene perficere. cum ipse hoc possit et
 materia etiam hoc exigerit. **Si** tu dicas
 quod hoc nō cōcludit quod statim debuit perficere.
 sed quod ex rationali causa et potuit et debuit
 differre. **Obicitur** contra hoc. quia natura
 et ars opatur quācitius potest. et de excellentia
 uirtutis et bonitatis est quod effectum suum
 compleat uelociter. ergo si tam natura quam
 ars est imitatrix diuine artis et uirtutis. **ut** quod de
 us cū statim operari potuerit quod nulla mora tēps

uel duratōis distulerit. **S**ed contra. primo per textum Gene. arguitur ubi dicitur q. per sex dierum spaciū compleuit dominus opus quod inchoauerat. ergo uidetur q. non subito materia sit in perfecta actualitate producta sicut sacre scripture sententiā. Si igitur maior ē huius scripture auctoritas q. omnis humani ingenii perspicacitas ut dicit Aug. magis standum ē huic sententiē q. omni persuasioni humane. **S**i dicas q. rudibus loquebatur legislator. nec potuit simul dicere quod simul potuit facere neutra istarum responsionum uidetur sufficiens. quia propter ruditatem auditoris nō debet ei aliquis dare occasionem deceptionis. Moyſes autem bene nouerat q. ipi uerba eius ad litteram intelligerent. ergo sciēter docebat eos id unde possent decipi et errare. **I**tem quis non potuerit omnia dicere simul et opera illa exprimere. tamē potuit exprimere omnia facta esse simul. **I**tem Chryſos. sup. Jo. homel. xxii. Quod simul exiit per substantiam materie non simul apparuit per spēm forme. ergo nō uidetur q. simul producta sit sub formis. **A**d hoc sunt auctoritates cōmuniter sanctorum et doctorum. ut Ambr. Jo. Basil. et Greg. et Diony. et Damas. et aliorum plurimum tam grecorum q. latinorum. **I**tem per ratōnem uidetur hoc ipm. quāuis deus posset hominem in beatitudine collocare statim. et uniuersum in ea perfectōne in qua erat post iudicium facere. maluit tamen ordinem seruare non solum in mundi existentia sed etiam decursu. quia efficaciter sic manifestatur eius sapientia. ergo similiter uidetur q. in primario rerum exitu non tantummodo seruauerit ordinem quantum ad ipm esse. sed etiam quātum ad ipsum producere siue facere. ergo non uidetur q. omnia simul produxerit. sed successiue. **I**tem diuina potentia non tantum manifestatur in productōne forme. sed etiam tantum et amplius manifestatur in eductōe materie. **M**ateria autem sicut maiorem sui capacitatem magis declarat efficientis potestatem. sed tanto maior ē capacitas in materia quanto maior est in ea informitas. Si ergo ad ma-

nifestatōnem diuine potentie debuit materia produci capax sicut quod erat possibile. uisitur q. deus debuit eam producere in tanta informitate in quanta materia posset aliquo modo subsistere. ergo non sub perfecta formarum distinctōne. **I**tem impossibile ē dies materiales simul esse. ergo impossibile ē hoc intelligere q. deus simul omnia produxerit. et tamen ea produxerit per. vi. dies. **O**portet ergo sicut positōnem que ponit omnia simul esse producta senarium stilus diez intelligere spūaliter. et ita lucē spūalem et noctē spūalē. ergo si hec omnia simul producta sunt. in primo instanti diuisa est lux a tenebris. i. boni angeli a malis. ergo non fuit mora inter creatōnem et lapsū. quod est. s. improbatum et ostensum ē esse contra Aug. **I**tem cum sacra scriptura ordinat opera sex dierum. aut ordinat quātum ad duratōis ordinem. aut quātum ad ordinem nature. aut quantum ad ordinem dignitatis. Si quātum ad ordinem dignitatis ergo cum homo sit dignissima creatura debuit eius productio attribui prime diei. Si quantum ad ordinem nature. ergo productio solis et lune ante productōnem plantarum et herbe. **R**estat igitur hoc esse dictum quantum ad ordinem temporis siue duratōis. **R**es. **A**d predictorum intelligentiam notandum est q. circa hanc questionē diuerſe fuerunt sanctorum opiniones. **Q**uidam enim sancti in hac questione magis secuti sunt uiam theoricam trahentes rationem ad ea que sunt fidei. **Q**uidam uero iter quos precipuus fuit Aug. magis secuti sunt uiam physicā que uia ponit que magis uidentur ratōni consona. unde et intelligentiam scripture traxit ad ratōis confirmatōnem et attestatōnem. **U**nde cum uideatur rationabilius a summa potentia omnia produci simul. et mora temporis interiacentis nullius uideatur esse utilitatis et necessitatis posuit omnia simul esse producta. suam positōnem confirmans per auctoritates sacre scripture. exponens illud quod uidetur sibi contraire. scilicet de dierum distinctōne. ostendens q. illi dies non fuerunt dies materiales. sed potius fuerunt dies

sp̄iales qui omēs simul potuerunt esse. Et
hec positio fuit multum rationalis ⁊ ualde
subtilis. **verū**tamen quia ad hanc positio-
nem uidetur intellectus scripture distrahi.
⁊ securius est ⁊ magis meritorium intel-
ctum nostrum ⁊ rationem omnino scriptur
supponere q̄ ipsam aliquo modo distrahe-
re. **I**deo cōmūter alii doctores ⁊ qui precesse-
rūt **Aug.** ⁊ qui secuti sunt sic intellexerunt ⁊
posuerūt sicut textus ⁊ lra sacre scripture
Genes sonare uidetur. **U**nde posuerūt oia
corporalia simul esse creata in materia sed
nō simul. s; per senarium dierū esse distin-
cta in forma. **H**anc positōem rsi min⁹ ui-
deatur rationalis q̄ alia nō tamen est irrati-
onale substituere. q̄uis enim ratio non perci-
piat hui⁹ positōis cōgruitatem prout con-
sideratōi sue innititur. percipit tamen pro
ut sub lumine fidei captiuatur. **E**st. n. huius
successiue formatōis ⁊ distinctōis ratio q̄
duplex. scilicet litteralis ⁊ moralis allego-
rica ⁊ anagorica. **L**itteralis in hoc q̄ deus
non tantum intendit facere quod pōt quan-
tum etiā cōmunicare creature quod pōt re-
cipere. **U**nde cum possit dare beatitudinem
absq; meritis uult tamen q̄ mereamur. sic
cum possit statim perficere materiam. ma-
luit tamen ipam sub quadam informitate ⁊
imperfectōe facere. ut ex sua imperfectōe
quasi materia ad deum clamaret ut ipsam
perficeret. **E**t hoc ideo uoluit per senarium
dierum differre ut imperfectōe numeri siml
ostenderetur perfectio uniuersi. **S**im. n. arif-
metricum senarius est numerus perfectus.
quia cōstat ex omnibus suis partibus aliquo-
tis ita q̄ nec deficit nec exrescit. **P**artes au-
tem aliquote dicūt que sumpte aliquoties
reddunt totum. **R**atiō autem moralis est
ut in hoc erudiatur homo. quia sicut natu-
ra corporea per seipaz informis exisist. tūc
autem formatur cum diuina bonitas eius in-
formitati tribuit formam. **S**ic anima forma-
ri non potest per seipam nisi deus gratiam
suam infundat. cui etiam senarius numerus
attestatur. quia tempus est merendi per uni-
uersum tempus uite presentis ut postmodū
detur homini quies. quia non peruenit ad
perfectōnem meriti usq; ad cōsumationem
gratie finalis post quā nulla sequitur neſpa

Et ideo dies unus non habet sibi assignatū
uel pere in scriptura. **A**llegorica uero. ra-
tio est. quia sicut expresse **Aug.** ostendit in
illa prima mundi conditōe que distincta est
per senarium. totum spacium decursus mū-
di presentis **fm. vi.** etates presignatur. ut
primus dies prime etati respondeat. secun-
dus secundū. ⁊ sic deinceps **fm** quod plane
adaptat **Aug.** super **Gen.** ad lram quod
hic longum esset repetere. **R**atio autē
anagorica est. ut in illa dierum distinctōe
intelligatur perfectio cognitōis in anago-
rica natura beatificata. **fm** quod plane ostē-
dit **Aug.** super **Gen.** ad lram per totū. qd
ideo uocat ad lram quia expositōnez illam
quam alij reputant anagoricam dixit legis-
latorem intendisse ad litteram. nihil tamen
ibi asserendo dicit. sed protestatur ipse mo-
do inquisitorio se ibi procedere. **e**t sicut pa-
tet ex eius intentione ibidem magis uole-
bat intellectum ex scriptura elicere ex quo
scriptura non posset a uiris philosophicis
derideri. **n**ec propter hoc aliquis naturali
philosophia imbutus a fidei ueritate retar-
dari. sicut ipse aliquando fuerat retardatus
magis q̄ intellectum principalem expone-
re quem ibi habuit legislator. et magis in-
tendit ostendere quid congruum fuerit uel
tunc esse potuerit q̄ quid factum fuerit.
Et in. xii. cōfirmatōe ostendit q̄ una et
eadem scriptura multipliciter potest intelli-
gi. ⁊ in omnibus sensibus uere quorum nul-
lus sp̄ritum sanctum latuit. ex cuius inspi-
ratōe scriptura edita fuit. ⁊ in hoc manife-
ste ostendit q̄ aliis non contradicit. **H**anc
igitur positōnem sustinendo ad objecta in-
contrarium respondendum est. **A**d illud
quod obicitur primo de textu **Genes.** **D**i-
cendum q̄ illud dictum est per recapitulatō-
nem. ⁊ iste tres die ibi confunditur ut tenea-
tur pro diuersis diebus. vñ tenetur zeugma-
tice ut reddatur singulis membris illius re-
capitulatōis. **A**d illud quod obicitur de
ecclesiast. xviij. **Q**ui uiuit in eternum ⁊
Dicendum q̄ scriptura facit uim inter crea-
re ⁊ facere. nam creatōnem uocat productō-
nem ex nihilo. **F**actōnem uero ipam distin-
ctōez. ⁊ hoc bñ signat **Ge. ij.** ubi dicit q̄ ces-
sauit ab oī ope suo qd creauit ut faceret. oēs

igitur sancti in hoc concordant quod omnia sunt simul producta in materia. et ideo omnia videntur simul esse creata. sed tamen non simul facta. **¶** Ad illud quod obicitur de Job xl. Dicendum quod Gregorius exponit quod tecum dicit ibi similitudinem non temporis sed rationis. quasi si diceret. Ecce uehementem quem feci tecum. id est tibi similem in rationis capacitate. **¶** Ad illud quod obicitur quod maioris potentie est declaratiue producere multa simul. **¶** Quod quod deus potentiam suam magis intendebat manifestare in productione quam non esse in esse quam postmodum in formatione. **¶** Ibi. n. manifestat sapientiam et bonitatem et ut sigillatim et distinctim et appropriatim in productione effectuum manifestaretur perfectio potentie sapientie et bonitatis. placuit diuino actori premittere opus creationis per modum subiugere opus distinctionis. postremo uero opus ornatus et decorationis. Et in primo manifestatur potentia. In secundo sapientia. In tertio uero bonitas perfecta. licet omnia in quolibet horum manifestari possint. et ideo bene manifestata sunt per consummatum esse rex illa tria. Sicut si in principio statim materia fuisset producta et distincta et ornata. Et per hoc patet duo sequentia que procedunt simili uia. uidelicet de bonitatis et sapientie perfectione. **¶** Ille. n. rationes non concludunt nisi quod deus materiam in informitate non debuit relinquere quia hoc esset contra ordinem et perfectionem. sed deus fecit informem ut formaret. et imperfectam ut perficeret. ordinem et perfectionem et ordinem a se materie dari. **¶** Et si tu obiecias quod ad perfectionem omnium horum spectat uelociter effectum perficere et ordinare et distinguere. **¶** Quod illud uerum est ubi agens agit in totum suum posse. **¶** Ibi uero condescendit possibilitati et infirmitati et utilitati aliene non habet ueritatem. sic est in proposito. Sicut. n. deus sacram scripturam nobis tradidit quasi rudimodo et inepte ut quilibet possit capere et intelligere. cum tamen in christo sint infiniti termini sapientie et scientie. Sic etiam in formatione quam tum decebat condescendere modo nature et etiam eruditioni rationalis creature. et quia ex illa dilatione homo erudiebatur. sicut prius uisum est. **¶** Ideo placuit diuine potentie bonitati et sapientie rerum formas sub diebus successione

distinguere. cum tamen posset eis subito materiam distinguere et ornare.

¶ Tercio queritur Utrum materia illa corporaliter creata sit sub aliqua forma diuersitate. Et sic uidetur per textum. In principio creauit deus celum et terram. ergo uidetur quod in principio sue conditionis habuit formam celestem et formam elementarem. Si tu dicas quod celum stat ibi pro celo empyreo. et terra pro materia corporalium. Obicitur per textum sequentes. Congregetur aque in locum unum et appareat arida. ergo uidetur quod tercio die materia solimodo manifestata fuerit non producta. ergo in ipso chaos uidebatur et iam esse elementa. **¶** Item Hug. de san. vic. No mine terre hoc terre elementus signari putato. ergo si erat elementum. uidetur pari ratione et alia elementa. Si tu dicas quod ibi notat elementum terre. non quia iam erat sed quia futurum erat. Obicitur per illud quod subditur. Eratque terrenum hoc elementus medio et uno loco subsidens ceteris in confusione permixtis. Si ergo permixtio non est eadem sed diuersorum. uidetur quod ibi iam erant diuersae forme elementares. **¶** Item ratione uidetur. Prime forme que insunt materie sunt forme elementares. sicut patet quod ultra illas non est resolutio nisi ad materiam primam. ergo si materia illa aliquam formam habuit corporales. uidetur quod habuit formam elementarem. sed forme elementares sunt eque prime. ergo uidetur quod simul habuit omnes. **¶** Item constans est secundum positionem sanctorum quod lux illa faciebat noctem et diem. sed diem non poterat facere nisi esset corpus transparens et illuminabile. noctem non poterat facere nisi esset corpus opacum quod umbram proticeret. uidetur igitur quod in primaria conditione materia in quadam sui parte fuerit transparentis et in quadam opaca. et ita quod in se habuit formas diuersas. **¶** Item nihil est in genere quod non sit in aliqua eius specie. ergo si materia illa erat quid corporeum. erat igitur aliquod corpus. ergo uel simplex uel mixtum. sed non erat corpus simplex. quia nec celeste nec elementare per mixtum. ergo habebat in se

diuersitate formarum. **I**tem materia illa cum esset imperfecta habebat aliquem appetitum. Aut ergo ad unam formam, aut ad plures. Si ad unam, ergo uidetur cum deo compleuerit appetitum eius quod debuit dare unam solam formam corporalem. Si ad plures, ergo cum multiformitas dispositionum sit ex multiformitate formarum, ergo uidetur quod illa materia condita fuerit sub formarum diuersitate.

Sed contra Genesim. i. Terra autem erat inanis et uacua. sed si esset in materia formarum diuersitas non esset inanis et uacua, igitur etc.

Item alia translatio. Terra erat inuisibilis et incomposita. si esset ibi forma celestis et elementaris, esset iam materia aliquo modo uisibilis et composita.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

Item si erant ibi forme plures aut ergo erant permixte, aut distincte. Si distincte ergo non erat materia illa informis. Si permixte ergo uidetur quod haberet formam mixtam.

actio imo cuiusdam pugne confusio, ita ut calida pugnarent frigida, et humida sicca, et sic recte posset materia illa chaos appellari. Sed iste modus ponendi potius est poeticus quam philosophicus, quia magis sequitur imaginem naturae fictionem quam rationem, cum per istam positionem ponantur elementa illam materiam sic productam naturaliter precedere, quod nec rationi nec sacre scripture consonat. Et ideo est alius modus dicendi rationabilior, quod materia illa producta est sub aliqua forma, sed illa non erat forma completa nec dans materiam esse completam, et ideo non sic formabat quin ad huc materia diceretur informis, nec appetitum materiam adeo finiebat quin materia ad huc alias formas appeteret, et ideo dispositio erat ad formas interiores non completa perfectio, quoniam ad multas formas materia informis appetitum et inclinationem habebat, ideo quauis illa forma non haberet in se naturas diuersas, tamen materia in diuersis suis partibus quadam diuersitatem imperfectam habebat, non ex diuersis actibus completis sed magis ex appetitibus ad diuersa, et ideo permixta dicitur et confusa. Sicut exemplum ponitur in embryone quod actu habet unam formam et figuram quadam masse carnis, illa tamen est dispositio ad diuersas membrorum figuretiones. Illud tamen non est simile omnino, quia forma illa non erat tante actualitatis sicut est forma embryonis, nec in tanta propinquitate ad educationem formarum sequentium sicut forma embryonis ad educationem membrorum. Forma enim embryonis est uisibilis, et per uim nature ad perfectam completionem est perducibilis. Illa uero materia sub tali forma incomposita erat et inuisibilis, et ad formas subsequentes sola diuina uirtute et operatione poterat produci. Et ideo propter imperfectiorem formam illius materia illa dicitur informis. Et propter indeterminatum appetitum multarum formarum confusa dicitur et permixta. Et hec positio satis uidetur esse intelligibilis et probabilis. Et etiam iuxta hanc positionem concedendum est quod materia non fuerit creata sub formarum diuersitate, sicut rationes ad hoc inducte planissime ostendunt.

Ad illud qđ primo obicit in ottrariuz de
textu. vđ qđ celus stat ibi pro empyreo. Et
si obciatur qđ scriptura cōsequēter dicit ter
ram apparuisse non formatam esse. vđ qđ si
cui artifex facit appere effectum pducēdo
non ostendēdo solum. sic intelligēdum ē qđ
deus fecit terram appere non solum sepan
do elementa ab inuicem. sed etiam pducen
do. ita qđ fuit pductio cum distinctōe et di
stinctio cum reductione. **A**d illud uero qđ
obicitur qđ **A**ug. dicit p terraz intelligi ele
mētum terre. vđ qđ hoc dicit non ppter for
mam terre que iam inest illi materie. s; p
pter quādam aptitudinem incōpletam que
inerat illi parte materie. ut perficeret post
modum forma terre per eum modum fm
quem cōsuevit aliquid appellari eius nomie
ad quod ordinatur. materia. n. illa non pote
rat nisi quodāmodo balbutiēdo describi. qđ
nec dicit qđ sermo perfecte explicet. s; eti
am intellectus in imaginatōe deficit. vnde
et illud quod ipse ibi subiūgit de pmixtione
non est hoc dictu. quia ibi fuerit uera op
positarum formarū cōiunctio. s; quia non e
rat ibi perfecte formarum distinctō. **A**d
illud uero quod obicitur qđ forme elemen
tāres sunt prime in materia corporali. vđ
qđ uerum est de formis que dant materie eē
completum. forma uero illa quam habebat
iformis materia non dabat eē completū. Et
ideo tam formas simplices qđ cōpositas qđ
eē completum tribuit pcedebat uel pceder
poterat. **A**d illud qđ obicitur qđ erat ibi
corpus opacum et transparens. vđ qđ nec e
rat ibi perfecta opacitas nec pfecta trāspa
rentia. erat tñ in diuersis partibus materie.
fm qđ conditor ordinauerat ex eis diuersas
formas pducere aliquis diuersus dispositō
nis modus qui non ponebat diuersitatē for
marum. Sicut si intelligatur qđ aliquod cor
pus in una parte sit rariuz. et alia magis cō
pactum. salua forme unitate. Sic intelligi o
bet in illa materia que formā hēbat ad mī
ta possibilem. **A**d illud quod obicitur qđ
nihil ē in genere qđ non sit in aliqua ei⁹ spē
vđ qđ illud uerum ē de eo qđ ē in genere tāqđ
ens completum. sed materia illa nō sic erat
corporea qđ eēt completa in genere corpoz
sed sic hēbat extensionem et corporeitatem

qđ nō hēbat perfectam forme actualitatem.
sicut predictum est prius. **A**d illud uero
quod obicitur o diuersitate appetituum. vđ
qđ appetitus nō semper sequit formā com
pletam. sed etiam attenditur fm appeten
tis indigentiam et aliquā dispositōnem se
miplenam. nisi fortassis sit talis appetitus
qui cōsequatur dispositōnem que ē neces
sitas. sed talis non erat in illa informi matia
s; fm quādam maiorem subtilitate et rari
tatem in ptibus materie erat dispositio lō
giqua ad formas alias et alias

Consequēter querit o secundo
articulo. scz o ipsi materie quā
titate. **E**t circa quam triplex
uerfatur inquisitō. Primo qđ
ad nūm. Secdo quātum ad tempus. Ter
cio quātum ad locum

Circa primū sic proceditur. Et
qritur Utrum celestium et ter
restrium una sit materia qđ
ad eē. **S**upra enim questum ē
de unitate materie quātum ad essentia. Et
qđ sit una. uidetur cōmuniter fm expōsi
tores nomie terre cum dicitur. In pncipio cre
auit deus ce. et ter. intelligitur matia oim ui
sibilem citra celum empyreum. ergo si illa
una fuit et habuit a materia formā ut. s. ui
sus fuit. ergo uidetur qđ celestia et terrestria
ex una materia quātum ad eē sint pducta.
Item materia illa ex qua sūt formata cor
pora nec hēbat formā celestem nec elemen
tarem nec cōueniētem ad hoc. ergo si a ma
teria hēbat formas. hēbat formā ad has cō
munem et idifferētem. ergo uidetur qđ fm a
liquod eē formale sit ponere celestius et ter
restrium materiā eē cōmunē. **I**tem exte
sio nō cōsequit materiam fm entiam suam
sed fm aliquod esse cum sit accidens. ergo
si cōmuniter repitur extensio in corz oribus
superioribus et inferioribus. ergo uidetur qđ
una sit materia cōmunis in celestibus et ter
restribus. **I**tem lux est natura cōmunis rep
ta in omibus corpibus tam celestibus qđ ter
restribus siue sit substantia siue accidens. et
go si forma illa corporalis nō ē in materia
nisi fm aliquod eē. uidetur idem qđ prius.

Item perspicuitas est natura similiter re-
pertam in omnibus corporib⁹ tam superiori-
bus q̄ inferioribus fm plus ⁊ minus. sed p
spicuitas nō tantum consequitur materiā sed
etiam formas. ⁊ esse materie nō tantū eñ-
tiam. ergo uidetur q̄ in omnibus corporibus
siue celestibus. siue terrenis est ponere ma-
teriā unam fm esse. **I**tem vari ⁊ den-
si fm esse ponitur materia una. ergo pari rō-
ne limosi ⁊ opaci. ⁊ si hoc ergo celi ⁊ ele-
menti. **Cōt.** incorruptibiliū ⁊ incorruptibiliū
sicut vult phis non ē materia una. sed cor-
pora supiora sūt incorruptibilia ⁊ inferiora cor-
ruptibilia. ergo **re.** **I**tem que habet eadēz
materiā sunt adinuicem trāsmutabilia. sed
corpora celestia ⁊ terrestria non sunt adin-
uicem trāsmutabilia. ergo **re.** **I**tem ma-
teria subiecta priuatiōi ⁊ que non est subie-
cta priuatiōi differit fm esse. sed in celesti-
bus materia nō ē subiecta priuatiōi. in ter-
restribus uero ē subiecta. ergo **re.** **I**tem
corpus celeste ⁊ elementare nō tantumodo
differit forma ⁊ qualitate. s; etiam disconti-
nuitate. Si ergo cōtinuitas uenit ab unitate
materie fm esse cum ista adiucet sūt discō-
tinuata qd patet. q̄a unum mouet rel. quuz
quiescit. uidet q̄ fm ē celestium ⁊ terrestri-
um nō possit ēē matia una. **R.** vñ q̄ cuz
q̄ritur vtrū corpora celestia ⁊ terrestria sunt
ex eadē materia fm ēē. **H**oc dupliciter pōt
intelligi. aut fm ēē qd materia hūit ante p-
ductiōē. aut fm esse qd materia habz post
pductiōē. Si fm ēē qd materia hūit ate
pductiōē sic sine dubio una fuit materia
corpoz celestium ⁊ terrestriū. quia una fuit
moles habens unam formā incōpletaz. Si
fm esse qd hz materia p⁹ pductiōē qd qdē
ē ēē cōpletū. sic absq; dubio differt materia
celestiū ⁊ terrestriū quātū ad eē. tuz quia sub
una forma ē corruptibilis sub alia incorrupti-
bil. tū q̄a sub una forma subiecta ē priuatiōi
sub alia non. ⁊ hoc nō solum facit diuersita-
tē in materia fm esse quātū ad actuz. imo
etiam q̄stū ad potētiā ordinatā ad actum. q̄
qdē diuersitas nō est in materia fm q̄ est
formis elementarib⁹ subiecta. Nā et si matia
subiecta igni ⁊ aeri heat aliū ⁊ aliū ēē actua-
le. tū q̄a utrobiz subiecta ē trāsmutationi
⁊ priuatiōi ⁊ possibilis ē ad utrūq; iō dicūt

habere unā materiā fm ēē. In celestib⁹ autē
corpoz ⁊ elementaribus non cōtingit hoc re-
pire. **E**t ex his patet obiecta ad utrūq; ptes
Prime. n. rōnes q̄ ostēdūt q̄ celestia corpa ⁊
elementaria cōmunicāt in matia fm ēē. loq̄tur
de matia quātū ad illū eē qd habuit añ p-
ductiōē. ⁊ q̄stū ad p̄prietates q̄ cōsequūt illū
esse. sicut sunt extēsiō ⁊ p̄spicitatis parti-
cipatiō. **Ultima** tū rō nō cōcludit que pcedit
p simile de raro ⁊ denso. ⁊ celesti ⁊ elemen-
tari. **Nō.** n. ē simile. q̄a rar ⁊ densū sūt ad
iūicē trāsmutabilia. nō sic corpa celestia ⁊ e-
lementaria. **E**t loq̄t̄ o possibilitate trāsmutā-
di fm naturā. nō fm virtutes diuinā. **R.** Ra-
tōnes uero ad oppositū cōcludūt q̄ materia
fm ēē nō ē eadē in celestib⁹ ⁊ terrestrib⁹ p⁹
ipoz pductiōē. sicut p̄z discurrendo per
singulas. **Alit** possz dici ⁊ q̄t̄ in idē redit.
qm quadruplex pōt intelligi et esse unitas i
materia. aut q̄stū ad eñtiā. aut q̄stū ad esse
icōpletū ⁊ a completiōē remotū. aut fm
esse incōpletum cōpletōi p̄ximū. aut fm
esse simpliciter cōpletū. **E**t fm hoc distinguit
materia q̄ qdam ē subiecta forme substan-
tiali tū. qdā forme substantiāli ⁊ extēsiōi si-
ne q̄ntitati. qdam forme substantiāli ⁊ quāti-
tati ⁊ ōrietati. qdam forme substantiāli ⁊ q̄n-
titati ⁊ ōrietati ⁊ in oibus suis partibus vni-
formitati. **P**rio mō dicit̄ eadēz ēē matia spi-
ritualiū ⁊ corporaliū sicut. s. fuit oñsum. **S**e-
cūdo mō celestū ⁊ terrestriū. siue corrupti-
biliū corpm ⁊ incorruptibiliū. **T**ercō mō cor-
poz elementariū ⁊ adiucet trāsmutabilium
Quarto mō corpm specie ⁊ natura similiū
Prio igit̄ ⁊ secōdo mō eadē ē matia celestium ⁊
terrestriū sicut prie rōnes ostēdūt. **T**ercio et
q̄rto nō. sicut cōcludūt rōes iducte ad oppo-
situm.

Secūdo querit̄ o informi matia
quātū ad tēpus sue pductiōis
⁊ ē q̄stio **U**trū fuerit pducta in
die. aut añ oēm diē. **E**t q̄ ate
oēm diē uidet̄ prio p textū **Gen.** In princi-
pio creauit de⁹ ce. ⁊ ter. cōtinuū ē hoc factū
fuisse ante pductiōē lucis sicut ipa scriptu-
ra insinuat. s; cum luce cepit dies. ergo ate
oēm diē fuit pductō informis matie. **I**tem
Aug. xii. c. xii. Informē materiaz fecit̄
añ oēm diē. **I**tem **Aug.** o. san. vii. i. libro

de sacramētis. **P**rio momēto tpis i quo cre
ata ē oim uisibīlū iuisibīlūmq; natura neq;
nox fuit neq; dies. ¶ Itē rōne uidet^r Qua
litas tpis d; rīdere q̄litati rei pducte. s; ma
teria p̄ia nec ē pducta oīno sub priuatiōne
forme nec sub cōpleta distinctiōne. ergo eius
pductō nec diei competeat nec nocti. ergo
aī oēs diē. ¶ **S**3. **Se. ii.** **I**ste sunt genera
tōnes celī ⁊ terre qñ create sunt i die i quo
fecit deus celū ⁊ terrā. s; qñ deus fecit celū
⁊ terrā tūc creauit illā primordiālē materiā
ergo in diē ipām creauit. ¶ Itē creator o
mnīū ē deus lucis. ergo oīa q̄ facit facit i lu
ce. ergo si creauit materiā in luce creauit et
ita in diē. ¶ Itē arguit **Dāicē** **Si** deus
creauit aliqd i luce inerat in tenebris. quō
ergo hitat^r lucē inaccessibīlē. **R** ergo hoc ē
icōueniēs. icōueniēs ē ipaz creasse i tenebris
⁊ creauit i tenebris uel in diē. ergo **¶**
Itē nox ⁊ dies imēdiate diuidūt tēpus. sed
matia rez corpaliū pducta fuit cū tpe. ergo
cū nocte uel cū diē. s; nō cū nocte. ergo cū
die. ¶ **S**2. **¶** dō q; creatō celī ⁊ terre p̄m oēs
fuit ante oēs diē q̄stū ad ordinē nature. quā
tū uero ad ordinem tpis siue duratiōis diuer
simode fēserūt diuer si. ¶ **Q**uidā. n. fēse
rūt q; nō fuit aliq̄ mora iter creatōem ⁊ di
stinctiōis inceptōez. imo statī cū pducta fuit
illa matia pducta fuit ⁊ lux q̄ diē faciebat
nec fuit morula aliq̄ intermedia. ¶ **A**liis au
tem uidet^r q; fuerit mora tēpis interiacēs int̄
terre creatōez ⁊ lucis factōez. ⁊ illud p̄ ma
gis rsonū sentētie expositoy sicut p̄tēbit i
dist. sequētī. **U**triq; tñ pōt eē uey. nec est
aliquo horū usq; q̄s certū. **S**ustinēdo tñ illud
ultimū rīdēdū ē ad primū obiectū de textu
Se. q; creare equoce sumit in scriptura. et
ibi dīat creatō celī ⁊ terre utusq; factio siue
formatō. **E**t sic expōit **Aug.** sup **Ge.** ad
h̄az. v. ubi inuit q; creare ce. ⁊ ter. dicitur du
plicif. uel i forme materiā facere. uel p̄ for
mas ⁊ spēs distinguere. ¶ **A**d illō q̄ obiectū
ter q; dē i luce. dō q; itelligēdū ē deī esse
lucē spūalē nō corpale que ē lux sapie. et in
hac fecit q̄cqd p̄duxit. q̄a oīa in sapia fecit
Et iō q̄ obiectū t̄ tenebris corpaliū nīhil
facit ad p̄positū. q̄a nō magis ē deus in te
nebris i loco corpali t̄ tenebroso q̄ in lumīo
so. ¶ **A**d illō q̄ obiectū q; nox ⁊ dies imē

diate diuidit tēpus. **ad** q̄ uerz ē fm esse qd
hūt nūc. qđ qđem attēdit fm reuolutōnem
corp̄m celestiu. s; tūc erat tēpus fm mutabi-
litate q̄ erat in matie p̄tibus. q̄ qđem muta-
bilitas erat absq; p̄ntia corpis luminosi et
absq; umbra corpis opaci. 7 ideo tēp̄ illud
nō erat habēs uicissitudinē diei 7 noctis an-
formatōez lucis. ¶ Si q̄ aut uelit fulgere
oppositū plane poterit ad auctoritates 7 rō-
nes ad oppositū ridere q̄ intelligatur infi-
nuare ordinē nature nō ip̄is. fm quē infor-
mis materia oēm diē āncessit.

sunt positōnes fm quas distinguūtur et ordinātur diuersa corpora mundi in uniuerso sed tūc non erat ibi distinctō nec ordo, ergo nō erat ibi h^o mōi diuersa positō. ¶ Item raritas et leuitas sunt pprietates cōsequentes formas elemētares, ergo si in materia illa nōdum erant forme elemētares, ergo nō erat ibi graue nec leue, ergo nec sursum nec deorsum cum he positōnis dīe attendātur fm illas pprietates. ¶ **R.** Dicēdū qz cū materia illa esset moles habēs extensionē et celum empyreū haberet ambiens qz ipsa in loco erat, et cum esset substantia corpulenta locum replebat. ¶ Rursum cū in partibus distinctōnem quādam haberet fm subtilitatem et grossiciem s3 semiplenam, positōnes fm sursum et deorsum quodāmodo s3 imperfecte habebat. Et ideo concedende sunt ratōnes que ad istam partem adducte sunt. ¶ Ad illud ergo quod primo obicitur i contrarium qz nihil est in loco nisi ens cōpletū. Dicēdū qz hoc est falsum si intelligat de completōne perfecta. Embryo, n. in loco ē quāuis sit aliquid incōpletum. Nec ualet illa deductio, peccat enim in hoc qd dicit qz omne quod ē hoc aliquid est cōpletum, hoc enim falsum ē, nam ipsum indiuiduū et forma indiuidualis habz esse cōpletum et min^o completū. ¶ Ad illud quod obicitur qz nō replebat locum quia erat inanis et uacua. Dicēdū qz uacuitas loci et uacuitas materie ē equiuoce dicta. Vacuitas enim loci est p priuatōnem corpis contenti. S3 uacuitas materie ē per priuatōnem forme et complemēti. Attendēdum tamen qz sicut locus dicitur dupliciter uacuu, aut proprie per priuatōnem omis corporis, aut large fm uulgarez modum per priuatōnem corporis solidi et sensiblis, sicut dicitur archa uacua propter absentiam panis, et dolium uacuu ppter absentiam uini. Sic etiā intelligēdū est in uacuitate materie qz dicitur dupliciter uacua. Aut qā nō habet aliquā formā et sic nunq3 fuit uacua, Aut quia nō habet formā omimode perfectiā, et sic quāuis esset uacua tamen locum poterat replere, quia erat extēsa et corporea. ¶ Ad illud quod obicitur qz nō habebat sursum et deorsum qā carebat ordine et distinctōe et elemētari proprietate. Ad il-

las duas ratōnes simul dicēdum est qz sicut illa tria propōita nō habebat nisi imperfecte et semiplene ratōne cuiusdam inclinationis et longinque dispositōis, sic etiā sursum et deorsum non habebat proprie, habebat tamen quodāmodo incōplete et propter qsdā dispositōnes quas habebat ad graue et leue. Dicit Mag^r leuiorem fuisse in superiori parte, et grauiorem in inferiori nō qz istas pprietates complete participat, s3 in quada3 longinqua et preambula dispositōe sicut, ē, ostensum est expresse.

In parte ista sunt dubitatōnes circa lram. Et primo queritur de hoc quod dicit qz materia quattuor elemētorum nomine terre appellauit Moyses, quia inter omnia elementa est terra minus spacōsa. Contra hoc obicitur quod dicit Aug^r, per terrā hoc elemētum terre signari puto cū dicitur In principio creauit deus celum et terraz, ergo non uidetur signare illam materiam informem in sua generalitate. ¶ Itē si per terram signatur materia informis cum in illa cōmunicat celum et terra, uidetur qz nō bñ distinguātur ista duo. ¶ Iuxta hoc est qstio Propter quid istis tribus nomibus illa informis materia appellatur, s. nomine terre, abyssi, et aque, cum non magis esset ibi de ratōne terre et aque q3 ignis et aeris. ¶ **R.** Dicēdum qz si multe sint expositōnes h^o uerbi In principio creauit deus ce. et ter. qtuor tamē sunt principales, et fm has differenter exponitur nomen terre. ¶ Una expositō est qz celum et terra eandem nomiat materiam, scilz materiam informem omnū corporalium, prout tamē de ipsa debebant fieri duorum corporū genera, scilz celestia et elementaria ut sit sensus In principio creauit deus celum et terrā, i. materiam ex q debeat fieri celum et cuncta elementa. Et ista expositō cōfirmatur per subsequētem lram Subsequēter enim exprimitur qualiter factum est celum, et qualiter facta ē terra. ¶ Alia uero est expositio ab hac expositione ualde longinqua que nomine celi uult intelligi naturam spūalem, nomine terre naturā

corporealem. ut sit sensus In principio creavit deus celum et terram. i. angelicam naturam et materiam primam. Et hec expositio confirmatur per litteram sequentem. quia in secundo die productio celi corporei exprimitur. ergo in principio temporis si qua fuerit productio celi non fuit celi corporalis sed spiritualis.

¶ Tercio expositio quasi media inter has duas est expositio Augustini. que dicit per terram intelligi terrenum elementum. et per celum tria alia elementa que super terram circumquaque in modum nebule erant oppansa in una compositione permixta. siue potius in una permutatione confusa circumquaque suspensa. que eo usque in altum protendebantur quousque nunc sumitas corporee nature pertingit. et illud uidetur similiter per litteram subsequenter confirmari. ¶ Quarta expositio que communior est secundum expositores et planior. Est quod per celum intelligatur celum empyreum quod est angelorum habitaculum. in quo angeli sunt creati. Per terram uero materiam omnium corporum intra ipsum contentorum. siue celestium. siue terrestrium. Hec expositio sequenti littere concordat que exprimit de illa materia facta esse corpora celestia et elementaria. Et si tu queras Quare illa duo distinguuntur plana est. R. quia celum empyreum completum erat et inmutabile. et habebat mensurari euiternitate cum suis contentis. Materia uero illa incompleta erat et subiecta mutabilitati tam ipsa quam ea que ex ea futura erant. et ideo decebat mensurari tempore. Et per hec patet quod scriptura distinguit illa duo ualde rationabiliter et eleganter ut in primaria conditione diuersas haberent mensuras secundum quas adinuicem differret. siue eorum dominie innotesceret. Et per hec patet duo prima obiecta. ¶ Ad illud quod queritur quare his tribus nominibus appellata est. Dicendum quod si ad hoc satis sufficienter respondeat Augustinus in littera. potest tamen dici quod insinuat ipsa materia informis illis tribus nominibus sub triplici conditione se habere in compositione ad formam. ipsa enim materia dat forme fixationem. et propter hoc appellatur nomine terre que inter cetera elementa plus habet de stabilitate. Ipsa etiam a forma recipit spaciositatem et completionem et per se est quasi tenebra.

et ideo signatur nomine abyssi tenebre. Ipsa etiam materia ad formam habet aptitudinem et inclinationem et ita quadam subtilitate que signatur nomine aque. Item querit de hoc quod dicit. Non enim tenebre aliquid sunt. Si enim tenebra nihil est. ergo non est alicubi. ergo non uidetur quod essent super faciem abyssi. Item si tenebra nihil dicit nisi negationem presentie lucis corporalis cum ab eterno esset uerum dicere quod lux corporalis non erat. ab eterno est uerum dicere quod esset tenebra. quod falsum est. Item si tenebra nihil est. et quod nihil est non potest ab aliquo diuidi. ergo non potuit tenebra diuidi a luce. cuius trius habetur in littera. Gen. ¶ Ne si tenebra nihil est. non benedixit deum quod nihil est. ergo tenebre non benedixit domino. ¶ R. quod tenebra semper accipitur priuationem et quoniam priuatio relinquit constantiam aliquid subiecti. tenebra aliquid semper presupponit in obliquo. nunc quod non est tenebra nisi sit aliquid quod obtenebretur. unde tenebra non dicitur tantum non existentiam lucis. sed etiam quod hoc ad aptitudinem corporis illuminabilis. quia ergo tenebra priuationem dicit non dicitur esse facta. quia uero aliquid ponit in obliquo. id non est eterna. Si ergo alicui dicatur quod tenebra nihil est. hoc dicitur quantum ad illud quod dicit tenebra in recto. Sicut dicitur ceteritas nihil est. Si uero dicatur quod tenebre aliquid sunt. uel quod diuise sunt. uel quod benedixit dominum. hoc dicitur ratione eius circa quod sunt. et sic patent obiecta. Sed adhuc posset obijci quod habitus naturaliter preedit priuationem. ergo si tenebra dicitur priuationem lucis. prius fuit lux quam essent tenebre. Propterea nox est differentia temporis. ergo non est priuatio pura. sed scriptura dicit quod tenebras appellauit noctem. ergo uidetur quod falsum dicat cum dicit quod tenebre non aliquid sunt. Et propterea oportet distinguere quod tenebra dupliciter potest portare priuationem. uno modo quia simpliciter dicit lucis absentiam. et hoc modo non sequitur lucem. et sic nihil est formaliter loquendo. sic etiam intelligit scriptura quod tenebre erant super faciem abyssi. Et sic intelligit Augustinus. cum dicit quod tenebre non aliquid sunt. Alio modo dicit tenebra priuationem lucis in una parte cuius positione illuminationis in alia. et hoc modo

tenebra appellatur umbra que resultat ex
obieto corporis opaci. et sic tenebra est ali
quo modo sit priuatio. non tamen est priuatio pura. et
per hunc modum accipiendo intelligitur a luce esse di
uisa. et signatur nomine noctis et imitatur ad
laudem creatoris et consequitur habitum lucis.
Item queritur de hoc quod dicit **Aleuin**
quod deus operatur in verbo omnia disponendo
Contra. Omnis enim operatio respicitur aliquis
effectus. ergo si deus operatur omnia dispo
nendo in verbo cum operatio ista fuerit ab
eterno. videtur quod multa ab eterno produ
xerit. Item in sapiente operante dispo
sicio precedit operationem. ergo cum deus sit sa
piens in omnibus operibus suis. videtur quod nul
la operatio eius deat dispositio dicta. **R.**
Vnde quod **Aleuin** indiget hic pro expositore.
multum loquitur enim improprie dum ipsam
eternam dispositionem uocat operationem. ipse
enim extendit nomen operationis ad omnem produ
ctionem. Et quoniam pater generauit et produ
cendo uerbum omnia in ipso disposuit. ideo lar
go modo si improprie ipsi ab eterno dispo
nendo in filio operari dixit.

Diffinitio tredecima

Prima autem distinctionis
operatio. **R.** Supra enim
egit **Magister** de productione natu
re quantum ad principium ma
teriale. In hac uero parte in
tendit agere de eius completionem siue factio
ne quantum ad principium formale. Et quoniam du
plex est informatio corporalis. quedam ge
neralis. quedam specialis. Generalis est per for
mam communem omnibus corporalibus. et hec est for
ma lucis. Specialis uero per aliquas formas. si
ue elementares. siue mixtionis. Ideo **Magister**
primus agit de formatione siue productione
lucis in hac. scilicet distinctione. Secundo uero agit de
productione cuiuslibet alterius forme corporalis
infra dist. xiiii. dixit quoque deus fiat firma
mentum. Vel aliter ut prius agat de eo quod
est generale principium distinguendi in corpa
libus. hoc est de luce. Secundo uero de spualibus
formis distinguendis. Primum spectat ad
opus prime diei. Secundum ad opera diei con
sequetium. Diuiditur autem pars ista in tres

partes. In prima determinat de lucis produ
ctione in se. In secunda in completionem ad effectum
effectum secundum diem quem faciebat. ibi **hic nota**
dum est quod dies diuersimode accipitur. In ter
cia in completionem ad eius principium. scilicet ad
verbum per quod fiebat. ibi **Preterea** inuesti
gandum est quomodo accipiendum sit **secunda** pars
habet tres particulas. In prima determinat quan
do sit lux illa facta. quia ante omnia alia. In
secunda qualis fuerit. ibi **Si queritur** qualis illa
lux. In tertia uero ubi posita fuerit. ibi **Si**
autem queritur ubi facta est lux. **Similiter**
secunda pars principalis tres habet particulas. In
prima determinat de ipso effectu lucis siue de
die quantum ad spacium. In secunda quantum ad
distinguendi modum. ibi **hic** est naturalis or
do distinctionis dierum. In tertia quantum ad
completionem. ibi **Solet** autem queri quare
factus est **Sol**. **Similiter** tertia pars in qua
determinat de lucis formatione per compa
rationem ad suum principium quod quidem est pater
operans per uerbum. habet tres partes. In pri
ma parte explanat qualiter intelligendus sit
quod deus dicendo fecit. ibi **Preterea** inuestigan
dum. In secunda explanat illud quod dicit scri
ptura. scilicet patrem in filio et per filium operari.
ibi **hic** queri solet quomodo accipiendum sit. In
tercia uero remouet opinionem hereticorum in
sinuas alia esse expositionem predicti uerbi. et
hoc facit ibi. sed dicit hereticus hac ratione
posse.

Intelligentiam habet partem in qua
agitur de formatione lucis que
est opus prime diei queruntur
tria. Primum est de ipsa lucis pro
ductione. Secundum de ipsius lucis effectu et il
lustratione. Tercium est de ipsius lucis essentia
et natura in se.

Intra primum queruntur duo. Pri
mo queritur **Utrum** per illam lucem
que dicitur esse opus prime diei
intelligat scriptura lucem cor
poralem. siue spualem. Secundo dato quod intelli
gat corporalem. est questio quid sciebat die et nocte.

Intra primum sic procedit. ostendit
quod illa lux que dicitur prima die fu
isse creata non erat corporalis. Lux
L 3